

Kirsten Halse
Førstelektor ved
Høgskolen i Oslo

Kristin Helleberg
praksisveileder
Aker Universitetssykehus

Pedagogikk i praksis

Studenter lærte mye om sykepleiers pedagogiske funksjon gjennom gruppearbeid i praksis.

Veiledning, undervisning og informasjon av pasienter er en sentral del av sykepleiefaget. Det er derfor viktig å vektlegge temaet under utdanningen. Artikkelen

bygger på en studie som viser at studenter kan få et mer bevisst forhold til sykepleierens pedagogiske funksjon gjennom læring i fellesskap under praksisstudiene.

Elleve studenter samarbeidet om en studieoppgave hvor de skulle finne ut hvordan den pedagogiske funksjonen ble ivaretatt av personalet på post. Gjennom å gjøre en slik studieoppgave ble studentene mer bevisste på sykepleierens pedagogiske funksjon. I tillegg opplevde de det som lærerikt å jobbe i fellesskap.

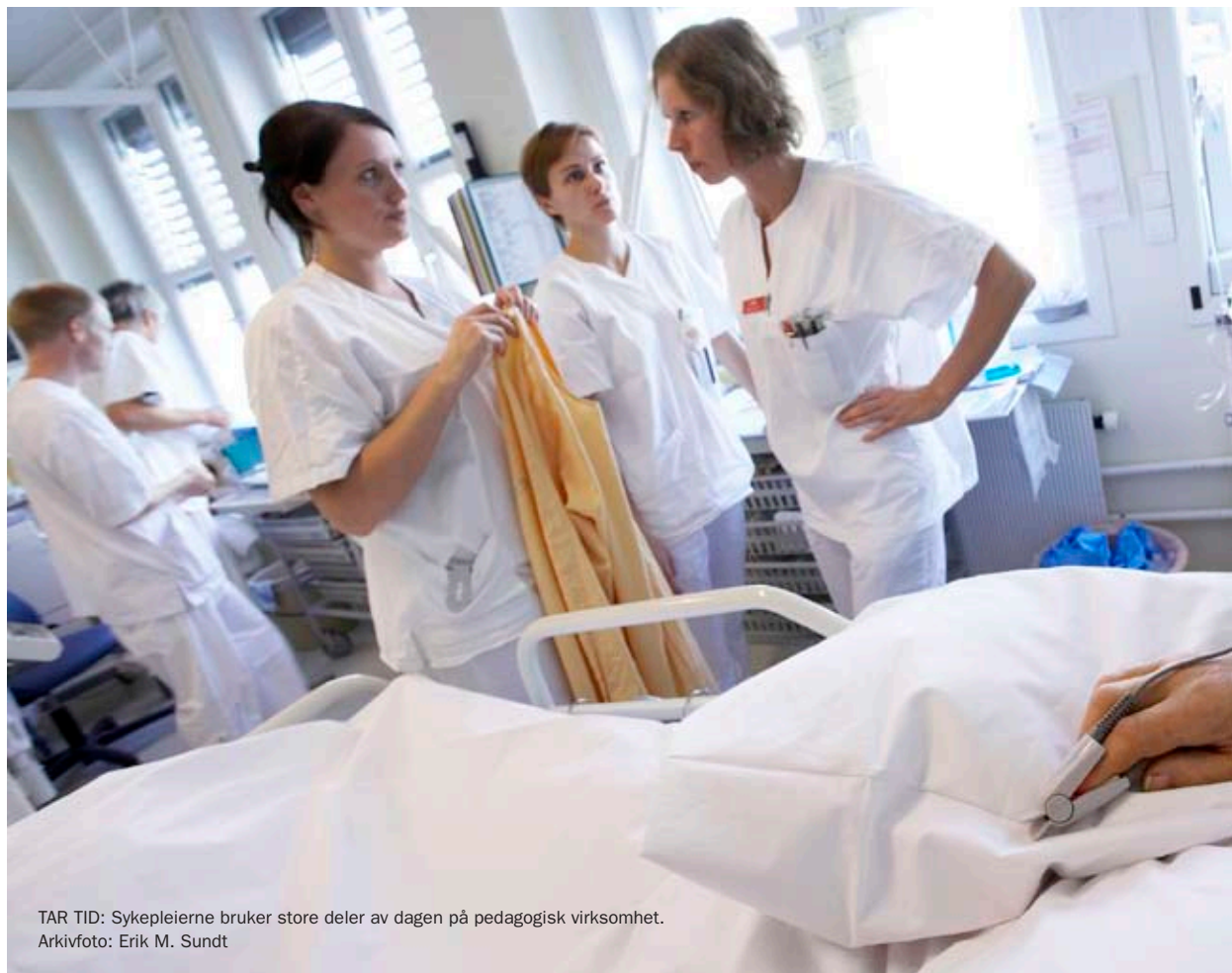
Studentene lærte av erfarne sykepleiere gjennom intervju og observasjon.

www.sykepleien.no

Les mer og finn
litteraturhenvisninger på
www.sykepleien.no

Søkeord:

Utdanning
Praksisstudie
Pedagogisk funksjon
Veiledning

TAR TID: Sykepleierne bruker store deler av dagen på pedagogisk virksomhet.
Arkivfoto: Erik M. Sundt

Viktig funksjon

Under praksisstudiene skal studenter trene på alle delene av sykepleiefunksjonen, også den pedagogiske. På side 6 i Rammeplanen fra 2008 står følgende: «Studentene skal etter endt utdanning ha handlingskompetanse til å: informere, undervise og veilede pasienter og pårørende om problemer og behov som oppstår ved sykdom, lidelse og død, drive helseopplysning og forebyggende arbeid og undervise og veilede medarbeidere og studenter» (1).

Pasientrettighetsloven (2) forutsetter at sykepleiere har pedagogiske ferdigheter. Her fremheves pasienters rettigheter til å få nødvendig informasjon for å sikre innsikt i egen helsetilstand. Det er også krav til helsepersonell om å gi denne informasjon ifølge Helsepersonelloven (3).

Til tross for lovfestede krav er ikke den pedagogiske funksjonen like tydelig for alle sykepleiere (4). Det forekommer også en manglende dokumentasjon av gitt pasientundervisning (5). Fagermoen (6) viser til både norske og utenlandske studier som sier at mange pasienter mener de ikke får fortalt det som er viktig for tilstanden deres og at de heller ikke får tilstrekkelig informasjon. Skal studenter få et mer bevisst forhold til denne funksjonen i løpet av praksisstudiene bør temaet fremheves mer.

Organisering

I denne studien har vi prøvd ut en annerledes innlæringsmetode knyttet til sykepleierens pedagogiske funksjon. Figur 1 viser oppgaven som ble gitt til studentene.

Forberedelse:

I forberedelsesfasen skulle studentene sammen utarbeide verktøyet de trengte for å gjennomføre opplegget, det vil si intervjuguide, observasjonsskjema og kartleggingsskjemaer. Dette løste de på ulike måter. Noen følte behov for mer informasjon og retningslinjer for å lage en guide for datasamling. Dette fikk de gjennom veiledning og litteratur om temaet. Arbeidet ble gjort i samlinger for studentene i forkant av gjennomføringen av studieoppgaven.

Gjennomføring:

Gjennomføringen av opplegget fant sted i den femte uken av en åtte uker lang praksisperiode. To eller tre studenter gjennomførte de ulike aktivitetene i fellesskap. Studentene utvekslet opplysninger med hverandre i daglige møter av halvannen times varighet. Hvert studentpar laget et skriftlig sammendrag av data de samlet inn. Det ble levert til postens personale. Praksisveileder og postens lærer fungerte som veileder for studentene.

Evaluering

Samtlige av de elleve studentene på posten deltok i prosjektet. Evalueringen av prosjektet ble gjennomført ved fokusgruppeintervju med henholdsvis seks og fem studenter i hver gruppe. Intervjuguide ble utarbeidet med fokus på hva studentene hadde lært om sykepleierens pedagogiske funksjon og hvordan de opplevde denne måten å lære på. Deltakelse i evalueringen var frivillig. Studieoppgaven forutsatte at studentene skulle forholde seg til både pasienter og sykepleiere. Det ble gitt tillatelse til gjennomføring av prosjektet fra klinikkleddelsen og Kompetansesenteret for personvern på Ullevål universitetssykehus ble kontaktet siden pasienter var involvert i prosjektet. De pasientene som ble spurt om å delta i samtale med studentene ga muntlig samtykke. Det samme

gjaldt personalet som ble observert og intervjuet.

Resultater

Oppgaven førte til at studentene ble mer bevisst på sykepleierens pedagogiske funksjon. En student sier: «Er mer bevisst på det nå enn tidligere. Kanskje ligger det mer i bakhodet når jeg er inne på pasientrommet. Det er vel det viktigste jeg har fått ut av det tror jeg. Jeg er mer, ja mer opptatt av det enn før og har sett hvor viktig det er».

Studentene la for eksempel merke til at sykepleierne informerte og veiledet store deler av dagen. De fant også ut at sykepleierne hadde vanskelig for å skille mellom veiledning, informasjon og undervisning, og at de la mest vekt på informasjon og veiledning i konkrete situasjoner.

Til tross for at sykepleierne brukte store deler av dagen på å informere, fant studentene ut at pasientene ikke hadde mottatt all informasjonen. De erfarte at samhandlingen mellom pasient og sykepleier er en viktig faktor for å sikre at pasienten forstår den informasjon han får. En av pasientene hadde ikke engang forstått at legevisitten hadde vært. Studentene erfarte at det må legges mer vekt på at den informasjonen som blir gitt faktisk er forstått. Informasjon til pasienter ble stort sett gitt muntlig. En student antok at det ville være lettere for pasienter å huske informa-

Figur 1: Innhold i studieoppgaven

Gruppe 1	Tre studenter får ansvar for å intervju sykepleiere om hvordan de ivaretar denne funksjonen. Varighet 30 minutter.
Gruppe 2	To studenter skal hver følge en sykepleier gjennom en hel vakt med fokus på å observere: a. Hva sykepleieren informerer, veileder og underviser pasient og/eller pårørende om. b. I hvilke situasjoner sykepleieren informerer, veileder og underviser pasient og/eller pårørende. c. Hvordan sykepleieren informerer, veileder og underviser pasient og/eller pårørende.
Gruppe 3	To studenter skal spørre pasienter om deres vurdering av den informasjon, undervisning, veiledning de har fått.
Gruppe 4	To studenter skal: a. Kartlegge retningslinjer for informasjon til pasienter og hva det finnes av skriftlig materiale om denne funksjonen nasjonalt og overordnet lokalt på Aker Universitetssykehus HF. b. Finne ut av hva studenter trenger å lære for å mestre denne funksjonen.
Gruppe 5	To studenter skal: a. Analysere pleieplaner på posten med fokus på å identifisere tiltak og rapportering knyttet til den pedagogiske funksjonen. b. Kartlegge rutiner, retningslinjer og hvilken litteratur som finnes på posten vedrørende dette.

sjonen hvis den i tillegg var skriftlig.

Når pasientene ikke alltid fikk med seg at de faktisk hadde fått informasjon, mente studentene at årsaken kunne være at sykepleierne ikke var helt bevisste på når og hva de hadde informert om: «Ja jeg tror at det med informasjon er en ganske enkel og grei ting, men at man må bevisstgjøre seg selv på det eller bevisstgjøre hverandre mer på det i hverdagen. Alle kan det på en måte, men man må bare bevisstgjøre seg på det for eksempel under rapporter og sånn».

Studentene registrerte at mye av den informasjon pasientene hadde fått ikke var skriftlig dokumentert. Studentene fikk inntrykk av at pasientene ikke hadde helt forståelse for egne rettigheter i forhold til informasjon.

Lærerik metode

Studentene opplevde det som lærerikt å gjennomføre studieoppgaven i fellesskap. De verdsatte det daglige fellesmøtet fordi de her fikk innblikk i hverandres erfaringer. Flere meninger og ideer kom fram, og det stimulerte til refleksjon og revidering av egne oppfatninger. Flere hoder tenker bedre enn et, poengterte en student. Diskusjonene ble opplevd som lærerike selv om det ikke alltid var enighet: «Om vi ikke kommer til enighet så er det greit også».

Studentene erfarte at studieoppgaven knyttet til sykepleierens pedagogiske funksjon bidro til at temaet kom mer i fokus under hele praksisperioden. De syntes det var meningsfullt å ha en studieoppgave som kunne ha betydning for posten og ikke bare var en «skoleoppgave». De var positive til å lage et skriftlig sammendrag til posten slik at personalet også kunne få utbytte av studentenes studieoppgave: «Det blir fint, det er lærerikt for alle».

I forhold til utformingen og gjennomføringen hadde studentene noen forslag til forbedringer. Det ble understreket at gruppene kunne jobbe mer sammen i planleggingsfasen slik at noen av de samme temaene kunne tas opp i forhold til både pasienter og sykepleiere.

Diskusjon

Under arbeidet med studieoppgaven erfarte studentene at sykepleierne mente de informerer mye, men at pasientene ikke får med seg all informasjonen. Sykepleierne forsto ikke klart forskjellene mellom å veilede, gi informasjon og undervise pasienter. I tillegg var det lite skriftlig dokumentasjon knyttet til den informasjon og undervisning pasientene hadde fått. Dette er i stor grad i overensstemmelse med det som kommer fram i litteraturen om pasientundervisning (2,5,6).

Studieoppgaven var organisert slik at studentene skulle hjelpe hverandre i læreprosessen og læringsutbyttet kan forstås som et resultat av den sosiokulturelle måten å forstå læring på, hvor kunnskap oppfattes som noe som utvikles gjennom et dynamisk samspill mellom aktører i sosiale praksiser. Læring skjer ved å delta, erfare og være i samspill med andre (7,8,9). Under praksisstudier forekommer det sosial praksis mellom student og sykepleier i tillegg til at det kan skapes sosial praksis mellom studenter. Dette opplegget stimulerte begge former for sosial praksis og bidro sannsynligvis til at studentenes bevissthet om temaet økte. Studentene lærte av erfarne sykepleiere gjennom intervju og observasjon. De lærte av å samarbeide med medstudenter om en oppgave og ved å formidle til hverandre og personalet. Språk og kommunikasjon er både et middel for læring og selv grunnvilkåret for at læringen kan finne sted (7).

Praksisstudiene blir av mange studenter oppfattet som det man lærer mest av i sykepleierutdanningen (10). Det er viktig å skape et godt læringsmiljø og vektlegge situasjoner som stimulerer til aktiv deltakelse. Hver og en må føle at de har noe å bidra med (7). Dette ble utnyttet ved at studentene jobbet sammen i små grupper om en oppgave som de senere skulle presentere for alle medstudentene. Et større kunnskapsfelt kan dekkes på denne måten og læringsutbyttet kan bli større, alle behøver ikke gjøre det samme. Arbeidsdeling er en berikelse for læringen og ofte

Sykepleierne hadde vanskelig for å skille mellom veiledning, informasjon og undervisning.

gir det ekstra læring å måtte formidle egen kunnskap til andre (11).

Solvoll og Heggen (12) mener at et problem knyttet til dagens utdanning er mangel på «erfaringsnærhet» og «reflektert utforskning» av det som skjer i kliniske situasjoner. Gjennom samarbeid i små og store grupper styrkes studentenes muligheter for utforskende tilnærming til erfaringer. Lektors og ansvarlig sykepleiers deltakelse i diskusjoner gir også muligheter for å utnytte studenters erfaringer til læring gjennom økt stimulering til refleksjon (13,14)

Konklusjon

Studien viser fordelene ved å fokusere på et konkret forhold når man skal lære om et tema. Det viser også at kunnskap blir konstruert i samhandling og gjennom oppgaver. Prosjektet kan videreføres ved å anvende samme opplegg med andre temaer.

Studentgruppen ga uttrykk for at de ble mer bevisste på sykepleierens pedagogiske funksjon gjennom denne studieoppgaven. Om de ble bedre i stand til å ivareta pasienters og pårørende behov for informasjon er ikke vurdert. Vi tror at personalet ble mer opptatt av temaet når studentene gjennomførte en studieoppgave som involverte dem selv. Disse forholdene bør evalueres neste gang opplegget skal gjennomføres.

Prosjektet kom i stand som et samarbeidsprosjekt gjennom midler fra Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Midlene skal gis til prosjekter som har til hensikt å fremme samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og praksisstedene. Formålet med midlene er å skape et bedre samarbeid om praksisstudiene. Vi opplever at dette prosjektet bidro både til et godt samarbeid og til en annen måte å lære på.

LITTERATUR

1. Rammeplan for sykepleierutdanning. Utdannings- og forskningsdepartementet, 2008.
2. Pasientrettighetsloven. Lov av 2. juli 1999 om pasientrettigheter. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag – Lovdata, 2006.
3. Helsepersonelloven. Lov av 2. juli 1999 om helsepersonale M.V. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag – Lovdata, 2006.
4. Granum V. Praktisk pasientundervisning. Bergen: Fagbokforlaget, 2003.
5. Casey FS. Documenting Patient Education: A Literature Review. The Journal of Continuing Education in Nursing 1995; 26 (6): 257-260.
6. Fagermoen MS. Pasientinformasjon – et viktig område for utviklingsarbeid og forskning. Norsk Tidsskrift for sykepleieforskning 2002; 4 (2): 106-118.
7. Dysthe O. Sosiokulturelle teori-perspektiv på kunnskap og læring, s. 33-72. I: Dysthe O. red. Dialog, samspill og læring. Oslo: Abstrakt forlag AS, 2001.
8. Säljö R. Læring i praksis – et sosiokulturelt perspektiv. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag, 2001.
9. Lycke KH. Å lære i grupper. I: Strømsø H, Lycke KH, Lauvås P. red. Når Læring er det viktigste. Undervisning i Høyere utdanning. Oslo: J.W. Cappelens Forlag 2006: 141-155.
10. Skår R. Praksis en læringsarena som engasjerer. I: Alsvåg H, Frøland O. red. Engasjement og læring. Fagkritiske perspektiver på sykepleie. Oslo: Akribe AS 2007: 101-116.
11. Lycke KH. Erfaringsbasert læring – caseundervisning, problembasert læring og prosjektarbeid, s. 157-175. I: Strømsø H, Lycke KH, Lauvås P. red. Når Læring er det viktigste. Undervisning i Høyere utdanning. Oslo: J.W. Cappelens Forlag 2006.
12. Solvoll AB, Heggen K. Utforskende erfaringsnærhet. Klinisk Sykepleie 2005; 19 (3): 63-68.
13. Lauvås P, Handal G. Veiledning og praktisk yrkesteorier. Oslo: Cappelen, 2000.
14. Tveiten S. Pedagogikk i sykepleiepraksis. Bergen: Fagbokforlaget, 2001.